

Wyrok z dnia 6 sierpnia 2008 r.

II PK 41/08

Pracownik, na rzecz którego zasądzono prawomocnym wyrokiem sądu odszkodowanie za niezgodne z prawem rozwiązanie umowy o pracę bez wypowiedzenia w miejsce żądanego przywrócenia do pracy, nie może domagać się od pracodawcy ponownego zatrudnienia na tej podstawie, że tym samym wyrokiem uwzględniono jego roszczenie o przywrócenie do dnia rozwiązania umowy warunków pracy sprzed wypowiedzenia zmieniającego.

Przewodniczący SSN Jerzy Kuźniar, Sędziowie SN: Zbigniew Myszka, Jolanta Strusińska-Żukowska (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 6 sierpnia 2008 r. sprawy z powództwa Grzegorza D. przeciwko Wojewódzkiemu Funduszowi Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w W. o zapłatę, na skutek skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 28 czerwca 2007 r. [...]

1) u c h y l i ł zaskarżony wyrok i poprzedzający go wyrok Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu z dnia 24 stycznia 2007 r. [...] w części dotyczącej roszczenia o wynagrodzenie za czas pozostawania w gotowości do pracy za okres od dnia 1 marca 2001 r. do dnia 2 lutego 2003 r. i w tym zakresie umorzył postępowanie w sprawie;

2) o d d a l i ł skargę kasacyjną w pozostałej części;

3) zasądził od powoda na rzecz strony pozwanej kwotę 2.700 zł (dwa tysiące siedemset) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu wyrokiem z dnia 28 czerwca 2007 r. oddalił apelację powoda od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu z dnia 24 stycznia 2007 r., którym oddalono powództwo Grzegorza D. o zasądzenie od pozwanego Wojewódz-

kiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w W. wynagrodzenia za czas pozostawania w gotowości do pracy.

Sąd odwoławczy za własne przyjął ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji, zgodnie z którymi powód został zatrudniony u strony pozwanej od 1 czerwca 1994 r., na podstawie umowy o pracę zawartej na czas nieokreślony, początkowo na stanowisku inspektora, a następnie głównego specjalisty. W dniu 5 sierpnia 1999 r. pracodawca z powodu zmian organizacyjnych wypowiedział tę umowę. Wyrokiem z dnia 23 grudnia 1999 r. [...] Sąd Rejonowy w Legnicy przywrócił Grzegorza D. do pracy u strony pozwanej na dotychczasowych warunkach pracy i płacy. Orzeczenie uprawomocniło się 11 kwietnia 2000 r. wskutek oddalenia apelacji pracodawcy wyrokiem Sądu Okręgowego we Wrocławiu [...]. Wyrokiem z dnia 4 lipca 2001 r., I PKN 534/00, Sąd Najwyższy oddalił kasację strony pozwanej od wyroku Sądu drugiej instancji. W dniu 17 kwietnia 2000 r. powód stawił się w miejscu pracy w celu świadczenia pracy, do której został przez pracodawcę dopuszczony. Przywrócono go na stanowisko głównego specjalisty w Oddziale pozwanego w L. i tym samym nastąpiła restytucja stosunku pracy. Zobowiązanie do ponownego zatrudnienia powoda wynikające z prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w Legnicy z dnia 23 grudnia 1999 r. zostało zatem przez pracodawcę wykonane. W tym samym dniu, tj. 17 kwietnia 2000 r., pozwany skierował powoda w trybie art. 42 § 4 k.p. na określony czas do wykonywania pracy w innym miejscu, tzn. w Oddziale w W., a następnie wypowiedział mu dotychczasowe warunki pracy i płacy. W okresie od 22 maja 2000 r. do 15 lutego 2001 r. pracownik przebywał na zwolnieniu lekarskim, a w dniu 2 marca 2001 r. pracodawca rozwiązał z nim umowę o pracę bez wypowiedzenia na podstawie art. 52 § 1 k.p. Od obu oświadczeń woli pracodawcy (o wypowiedzeniu warunków pracy i płacy oraz o rozwiązaniu umowy o pracę bez wypowiedzenia) powód odwołał się do Sądu, a jego roszczenia zostały rozpoznane łącznie przez Sąd Rejonowy w Legnicy [...], który wyrokiem z dnia 12 grudnia 2002 r. orzekł o przywróceniu powodowi dotychczasowych warunków pracy i płacy do dnia 2 marca 2001 r., tj. do dnia rozwiązania stosunku pracy (pkt I) i zasądził od strony pozwanej na rzecz powoda odszkodowanie z tytułu niezgodnego z prawem rozwiązania umowy o pracę bez wypowiedzenia (pkt II). Wyrok jest prawomocny.

Według Sądu Apelacyjnego rozpoznającego niniejszą sprawę, w tak ustalonym stanie faktycznym prawidłowo Sąd pierwszej instancji uznał, iż roszczenie o wynagrodzenie za czas pozostawania w gotowości do pracy po dniu 2 marca 2001 r.

nie mogło być uwzględnione. Warunkiem domagania się takiej należności jest bowiem po myśli art. 81 § 1 k.p. pozostawanie w tym okresie, za który wynagrodzenie miałyby przysługiwać, w stosunku pracy z pracodawcą, od którego jest ono dochodzone. Tymczasem powód po dniu 2 marca 2001 r. nie był już pracownikiem strony pozwanej, bowiem choć Sąd Rejonowy w Legnicy wyrokiem z dnia 12 grudnia 2002 r. [...] uznał, że rozwiązanie z nim umowy o pracę bez wypowiedzenia było niezgodne z prawem, to nie uwzględnił jego roszczenia o przywrócenie do pracy, orzekając o odszkodowaniu.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego wywiódł powód Grzegorz D., skarżąc orzeczenie w całości i zarzucając mu: 1) naruszenie przepisów postępowania, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy, a mianowicie: a) art. 365 § 1 k.p.c. i art. 352 k.p.c. w związku z art. 391 k.p.c. i art. 385 k.p.c., a ponadto art. 783 k.p.c., poprzez zignorowanie pełnej treści sentencji prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w Legnicy z dnia 12 grudnia 2002 r. [...] oraz wskazanych w jego uzasadnieniu podstaw prawnych i faktycznych, a nadto ustaleń dokonanych w postępowaniu klauzulowym, iż wyrok ten uprawnia w całości do egzekucji i dokonanie niedopuszczalnej wykładni tego wyroku przy wkroczeniu w kompetencje zastrzeżone dla Sądu orzekającego w sprawie [...] oraz dla Sądu klauzulowego i w konsekwencji błędne przyjęcie, że powód z dniem 2 marca 2001 r. utracił status pracownika u strony pozwanej i w związku z tym nie ma prawa domagania się wynagrodzenia w oparciu o treść art. 81 § 1 k.p., b) art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 233 § 1 k.p.c. i art. 382 k.p.c. oraz 391 k.p.c., a ponadto art. 383 k.p.c., przez dokonanie oceny materiału dowodowego bez uwzględnienia ograniczeń w zakresie swobody tej oceny wynikającej z prejudykalnego charakteru prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w Legnicy z dnia 12 grudnia 2002 r. [...], c) art. 316 k.p.c. w związku z art. 381 k.p.c. i art. 382 k.p.c. oraz art. 391 k.p.c., poprzez nieuwzględnienie zmiany w stanie faktycznym i prawnym mającym wpływ na treść zaskarżonego wyroku, a polegającej na tym, że Sąd pierwszej instancji w momencie wyrokowania nie wziął pod uwagę tego, iż powód ograniczył ilościowo i terminowo żądanie pozwu do kwoty 362.405,22 zł z uprzedniej kwoty 502.232,86 zł i terminu objętego żądaniem z uprzedniego terminu od dnia 10 lipca 2001 r. do dnia 31 lipca 2006 r. na termin od dnia 3 lutego 2003 r. do dnia 31 lipca 2006 r., d) art. 203 § 1 k.p.c., art. 355 k.p.c. i art. 321 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 k.p.c., a ponadto art. 386 § 3 k.p.c., poprzez brak umorzenia postępowania w części, w której powód cofnął pozew ze zrzeczeniem się roszczenia i

w konsekwencji podjęcie rozstrzygnięcia w zakresie, który nie był objęty żądaniem powoda, e) art. 379 pkt 4 k.p.c., gdyż skład Sądu orzekającego był sprzeczny z przepisami prawa, albowiem uczestniczył w nim sędzia Sądu Okręgowego, którego delegację do orzekania podpisał podsekretarz stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości, mimo że uprawnienie do delegowania sędziego do pełnienia obowiązków w innym sądzie przysługuje wyłącznie Ministrowi Sprawiedliwości i nie może być przenoszone na inne osoby; 2) naruszenie przepisów prawa materialnego w postaci art. 81 § 1 k.p., przez jego niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że powód z dniem 2 marca 2001 r. utracił status pracownika u strony pozwanej i w związku z tym nie ma prawa domagania się wynagrodzenia w oparciu o treść art. 81 § 1 k.p., gdyż Sąd Rejonowy w Legnicy wyrokiem z dnia 12 grudnia 2002 r. [...] nie przywrócił powoda do pracy, zasądając na jego rzecz należne z tego tytułu odszkodowanie, podczas gdy wyrok ten, jeśli się ma na względzie jego sentencję, powołane w uzasadnieniu podstawy prawne oraz ustalenia postępowania klauzulowego, iż nadaje się on do egzekucji, po spełnieniu przez powoda wymogu z art. 48 § 1 k.p., wywołał skutek restytucyjny przywracający powoda do pracy na stanowisko głównego specjalisty w Oddziale WFOŚiGW w L., co w połączeniu ze spełnieniem pozostałych przesłanek z art. 81 § 1 k.p. uzasadnia prawo powoda do żądania wynagrodzenia za czas gotowości do pracy.

Opierając skargę na takich podstawach, powód wniósł o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w całości i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania, ewentualnie o uchylenie tego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy oraz o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Na uwzględnienie zasługują zarzuty skargi odnoszące się do naruszenia przepisów postępowania cywilnego, w szczególności art. 203 § 1 k.p.c., art. 355 k.p.c. i art. 321 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 k.p.c. oraz art. 386 § 3 k.p.c., poprzez brak umorzenia postępowania w części, w jakiej skarżący cofnął powództwo ze zrzeczeniem się roszczenia. Stosownie do treści art. 203 § 1 k.p.c. pozew ze zrzeczeniem się roszczenia może być cofnięty bez zezwolenia pozwanego aż do dnia wydania wyroku. Pismem procesowym, które wpłynęło do Sądu Okręgowego w dniu 22

stycznia 2007 r., a więc przed dniem wydania wyroku w pierwszej instancji (24 stycznia 2007 r.), powód ograniczył swoje roszczenie, żądając wynagrodzenia za czas pozostawania w gotowości do pracy za okres od dnia 3 lutego 2003 r. do dnia 31 lipca 2006 r. W pozostałej części (odnośnie do wynagrodzenia za okres sprzed 3 lutego 2003 r.) cofnął zaś pozew ze zrzeczeniem się roszczenia, co zgodnie z art. 355 § 1 k.p.c. powinno spowodować umorzenie postępowania w tej części. Skoro zaś Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 24 stycznia 2007 r. oddalił powództwo w całości, to powinnością Sądu Apelacyjnego było uchylić wyrok Sądu pierwszej instancji w tej części, w której pozew został cofnięty ze skutkiem prawnym i umorzyć w tym zakresie postępowanie (art. 386 § 3 k.p.c.). Rację ma skarżący, że na skutek zaniechania przez Sąd drugiej instancji takiego rozstrzygnięcia sprawy w części, w której pozew został cofnięty, doszło do orzeczenia ponad żądanie wbrew zakazowi wynikającemu z art. 321 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. Skarga kasacyjna w powyższym zakresie oparta została zatem na usprawiedliwionej podstawie, wobec czego Sąd Najwyższy z mocy art. 398¹⁹ k.p.c. orzekł jak w punkcie 1 wyroku.

Nieuzasadnione okazały się natomiast wszystkie pozostałe zarzuty skarżącego. Odnosząc się w pierwszej kolejności do zarzutu nieważności postępowania, który uzasadniony został sprzecznym z przepisami prawa składem sądu orzekającego, co miało polegać na tym, że członkiem tego składu był sędzia Sądu Okręgowego niedysponujący delegacją wydaną przez właściwy podmiot, tj. Ministra Sprawiedliwości, wskazać należy, iż nie budzi wątpliwości, że jednym z członków składu Sądu Apelacyjnego, orzekającego w tej sprawie na rozprawie apelacyjnej w dniu 28 czerwca 2007 r. był sędzia Sądu Okręgowego, ale nie ma żadnych podstaw do stwierdzenia, że z tego powodu skład sądu orzekającego był spreczny z przepisami prawa. Zgodnie z art. 46 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. Nr 98, poz. 1070 ze zm.), w składzie sądu może brać udział jeden sędzia innego sądu. Natomiast w myśl art. 77 § 1 tej ustawy, Minister Sprawiedliwości może delegować sędziego, za jego zgodą, do pełnienia obowiązków sędziego w innym sądzie, na czas określony, nie dłuższy niż dwa lata, albo na czas nieokreślony. Do akt sprawy załączone jest pismo z dnia 21 marca 2007 r., zgodnie z treścią którego Minister Sprawiedliwości delegował Jarosława B. - sędziego Sądu Okręgowego w Ś. do pełnienia obowiązków sędziego w Sądzie Apelacyjnym we Wrocławiu na okres od dnia 1 maja 2007 r. do dnia 31 października 2007 r., wobec czego mógł być on członkiem składu orzekającego w Sądzie Apelacyjnym w tej

sprawie. Okoliczność, iż delegację do orzekania w Sądzie Apelacyjnym podpisał z upoważnienia Ministra Sprawiedliwości podsekretarz stanu nie powoduje jej nieprawidłowości (por. uchwałę pełnego składu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 14 listopada 2007 r., BSA I - 4110 - 5/07). Skład sądu orzekającego był zatem zgodny z przepisami prawa, w związku z czym nie zachodzi nieważność postępowania.

Pozostałe zarzuty skargi, sformułowane tak w ramach pierwszej, jak i drugiej podstawy kasacyjnej, był swój czerpią z założenia o przywróceniu powoda do pracy u pozwanego prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego w Legnicy z dnia 12 grudnia 2002 r. [...], co nie zasługuje na akceptację. Roszczenie o przywrócenie do pracy na poprzednich warunkach przysługuje pracownikowi wówczas, gdy na skutek czynności pracodawcy (wypowiedzenia umowy o pracę, oświadczenia o jej rozwiązaniu bez zachowania okresu wypowiedzenia) dochodzi do ustania stosunku pracy (np. art. 45 § 1 k.p. odnośnie do wypowiedzenia umowy o pracę, czy art. 56 § 1 k.p. przy rozwiązaniu umowy o pracę bez wypowiedzenia). W stosunku pracy łączącym powoda z pozwaną, po jego restytucji z dniem 17 kwietnia 2000 r. skutkiem prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w Legnicy z dnia 23 grudnia 1999 r. [...], doszło do dwóch czynności ze strony pracodawcy, tj. najpierw wypowiedzenia skarżącemu dotychczasowych warunków pracy i płacy na podstawie art. 42 k.p., a następnie rozwiązania umowy o pracę bez wypowiedzenia z winy pracownika w oparciu o art. 52 § 1 k.p. Stosunek pracy ustał w wyniku oświadczenia woli o rozwiązaniu umowy o pracę bez wypowiedzenia, co nastąpiło w dniu 2 marca 2001 r. Do jego restytucji mogło dojść zatem wyłącznie poprzez uwzględnienie prawomocnym wyrokiem Sądu roszczenia powoda o przywrócenie do pracy w związku z niezgodnym z prawem rozwiązaniem umowy o pracę bez wypowiedzenia. Nie budzi zaś wątpliwości, że Sąd Rejonowy w Legnicy, rozpoznając w sprawie [...] odwołanie Grzegorza D. od rozwiązania umowy o pracę bez wypowiedzenia, nie uwzględnił jego żądania przywrócenia do pracy, choć uznał, że ta czynność pracodawcy była niezgodna z prawem. Korzystając z możliwości przewidzianej przez art. 56 § 2 k.p. w związku z art. 45 § 2 k.p. zasądził na rzecz powoda z tego tytułu odszkodowanie (punkt drugi wyroku z dnia 12 grudnia 2002 r.), bo uznał, że przywrócenie do pracy byłoby niecelowe. Tego rodzaju prawomocne orzeczenie Sądu oznacza brak podstaw do domagania się przez pracownika restytucji stosunku pracy, bo przesądza o jego rozwiązaniu z datą złożenia przez pracodawcę stosownego oświadczenia woli, przyznając pracownikowi jedynie odszkodowanie jako rekompensatę niezgodności z prawem czynności dokonanej przez

pracodawcę. Takiego skutku wyroku zasądającego odszkodowanie za niezgodne z prawem rozwiązanie umowy o pracę bez wypowiedzenia w miejsce żądanego przywrócenia do pracy nie może zmienić ani wyłączyć uznanie przez Sąd uprzednio dokonanego w stosunku prawnym łączącym te same strony wypowiedzenia warunków pracy i płacy za nieuzasadnione i rozstrzygnięcie w związku z tym o przywróceniu poprzednich warunków na okres do 2 marca 2001 r. (punkt pierwszy wyroku z dnia 12 grudnia 2002 r. [...]). O roszczeniu powoda w tym zakresie Sąd rozstrzygał co prawda na podstawie art. 45 § 1 k.p., ale stosowanego odpowiednio (art. 42 § 1 k.p.), tzn. z uwzględnieniem zmian uzasadnionych innym charakterem wypowiedzenia warunków pracy i płacy, którego głównym celem nie jest rozwiązanie stosunku pracy, lecz przekształcenie jego treści. Orzeczenie o przywróceniu poprzednich warunków pracy i płacy zapadłe na skutek odwołania od wypowiedzenia zmieniającego oznacza zatem, że pracownikowi, który nadal realizuje umowę o pracę wiążącą go z pracodawcą, tyle że na warunkach wynikających z wypowiedzenia zmieniającego, przysługuje prawo powrotu na poprzednie warunki i ewentualnie wyrównanie tych należności, które utracił na skutek wadliwej prawnie czynności pracodawcy. Uprawnienie to nie może jednak wykraczać poza datę rozwiązania stosunku pracy, czyli w przedmiotowej sprawie poza dzień 2 marca 2001 r., w którym doszło do rozwiązania umowy o pracę bez wypowiedzenia, tak jak Sąd Rejonowy zastrzegł w punkcie pierwszym wyroku z dnia 12 grudnia 2002 r. [...].

Sąd Apelacyjny prawidłowo zatem uznał, że powyższy wyrok Sądu Rejonowego w Legnicy nie daje powodowi żadnych podstaw do domagania się od pozwanej ponownego zatrudnienia, bo nie jest orzeczeniem o restytucji stosunku pracy pomiędzy stronami, lecz rozstrzyga jedynie o przywróceniu poprzednich warunków pracy i płacy na okres do dnia rozwiązania umowy o pracę, co nastąpiło 2 marca 2001 r., skoro w związku z niezgodnym z prawem oświadczeniem woli pracodawcy o rozwiązaniu umowy o pracę bez wypowiedzenia z tym właśnie dniem zasądzono na rzecz pracownika wyłącznie odszkodowanie. Do żadnego innego wniosku nie może prowadzić okoliczność, że wyrokowi Sądu Rejonowego z dnia 12 grudnia 2002 r. nadano klauzulę wykonalności również w zakresie punktu pierwszego, bo nie oznacza to, że nadawało się ono do wykonania w sposób oczekiwany przez skarżącego, tj. przez zobowiązanie pracodawcy do jego ponownego zatrudnienia. Wyrok w tej części dawał natomiast powodowi podstawy do żądania wypłacenia, czy wyrównania tych na-

leżności, które utracił, pracując na zmienionych warunkach aż do chwili rozwiązania stosunku pracy.

Trafnie Sąd drugiej instancji przyjął więc również, że po dniu 2 marca 2001 r. powód nie był już pracownikiem strony pozwanej, w związku z czym żądanie przez niego wynagrodzenia za czas pozostawania w gotowości do pracy w okresie wykracającym poza tę datę pozbawione jest podstawy prawnej. Warunkiem uwzględnienia roszczenia opartego o przepis art. 81 § 1 k.p. jest bowiem pozostawanie w stosunku pracy z pracodawcą, od którego żądane jest wynagrodzenie przez okres, za który miałyby przysługiwać. W gotowości do pracy w rozumieniu tego przepisu może pozostawać bowiem tylko pracownik, tj. osoba, którą wiąże z pozwaną stosunek pracy, również w wyniku jego restytucji skutkiem prawomocnego orzeczenia Sądu.

Biorąc pod uwagę powyższe, Sąd Najwyższy orzekł jak w punkcie 2 i 3 wyroku (art. 398¹⁴ k.p.c. i art. 398²¹ w związku z art. 108 § 1 oraz art. 98 i 99 k.p.c.).

=====